

Levende bymidte – Udviklingsplan for Vojens.

Forslag til prioritering af indsatser

Den røde tekst er klippet direkte fra de indsatsområder, der peges på i Udviklingsplanen.

1. Indledning

Bymidten i Vojens danner ramme om mange menneskers hverdagsliv, og udviklingsplanen skal derfor bruges til et kvalitetsløft af hele bymidten, så det sociale liv får gode organisatoriske og fysiske rammer.

Indsatsen skal give tydelig værdi – også signalværdi – for både borgere, ejere, investorer og politikere.

Der skal tænkes og handles bredt, så der tages hensyn til både kultur og fritid, uddannelse og institutioner, detailhandel, service og erhvervsliv, infrastruktur, boliger, bymiljø og natur.

Det lokale, frivillige initiativ – herunder Forum Vojens – har med formulering af ønsker, udarbejdelse af planer og efterfølgende handling gennem nogle år skabt forandring og positive resultater i Vojens. Selv om meget er lykkedes, er det imidlertid også blevet tydeligt, at frivillige initiativer har deres begrænsning, og udviklingsplanen gør tydeligt opmærksom på, at kommunens rolle er vigtig. Udviklingsplanen kan ganske enkelt ikke lykkes, medmindre kommunen påtager sig et anseligt ansvar.

Det er værd at bemærke, at der er betydelige puljemidler – både fondsmidler samt statslige og EU-strukturfondsmidler – at søge til udvikling af byer med mellem 4.000 og 20.000 indbyggere. Disse muligheder skal udnyttes! Til gengæld er der også mange byer om buddet!

2. Indsatser- Rådhuscentret

A. Undersøgelse af hvilke sundhedsfunktioner, der er relevante at samle i sundhedscentret

Overskrifter for indhold i Sundhedscentret: Genoptræning, patientrettet og borgerrettet forebyggelse. Sundhedscentret er ikke noget sygehus!

Der er behov for en styrkelse af samarbejdet mellem professionelle (forskellige faggrupper) og frivillige aktører i centret. Første skridt kunne være et centerråd med koordinatoren som tovholder.

Desuden behov for, at Sundhedscentrets medarbejdere, der kun i begrænset omfang er bosat i Vojens, skaffer sig viden om lokalsamfundet for at kunne arbejde mere borgerrettet og ”ud af boksen” – også når der sker ændringer i eller uden for huset.

Det er også værd at bemærke og udnytte, at Sundhedscentret er mødested/udgangspunkt for adskillige frivilligt organiserede gå- og cykelhold. Her spiller den retablerede café i øvrigt også en vigtig rolle.

Hvem: Sundhedscentrets koordinator og ansatte i de forskellige funktioner i Sundhedscentret kan selv gennemføre indsatsen i dialog med frivilligrupperne og repræsentanter for lokalsamfundet. Indsatsen er først og fremmest en organisatorisk udviklingsproces.

Økonomi: På kort sigt skal der bruges personaletid på processen, men derefter forventes en bedre udnyttelse af de ressourcer, der i forvejen bruges i Sundhedscentret.

Hvornår: Indsatsen kan igangsættes når som helst. Arbejdet med at skaffe nye lejere til ledige lokaler forudsættes fortsat.

B. Udflytning af kulturaktiviteter fra sundhedscentret

Der er ingen grund til at flytte biblioteket væk fra Sundhedscentret. Det er faktisk en ret god idé at betragte kultur ("kultur på recept") som forebyggelse inden for et sundhedscenterkoncept.

På kort sigt er der ingen grund til at arbejde videre med dette forslag.

C. Omdannelse af grønne byrum i tilknytning til sundhedscentret til f.eks. udendørs træning

Der er lige investeret i forandringer både inden- og udendørs i Sundhedscentret – uden at et sådant behov tilsyneladende har været anset for at være påtrængende.

Der er allerede etableret en petanquebane ved Sundhedscentret. Andre faciliteter til træning bør tage udgangspunkt i de behov, Sundhedscentrets professionelle faggrupper ser – som supplement til den træning, der foregår indendørs. Ellers vil sådanne faciliteter blive brugt for lidt.

På kort sigt er der ingen grund til at arbejde videre med dette forslag.

D. Synliggøre og styrke forbindelserne til de grønne områder, f.eks. i kraft af stinettet.

Vojens er en grøn by med rige muligheder for at komme ud i den omkringliggende natur. Det udnyttes allerede af mange borgere, men der er plads til flere.

Indsatsforslaget er en indlysende og god idé. Det er en lavthængende frugt, der med rutebeskrivelser og afmærkninger er forholdsvis enkel at realisere.

Hvem: Frivillige i samarbejde med kommunens Driftsafdeling.

Hvornår: Ikke nogen hastesag. Frivillige kan udarbejde forslag, og indsatsen kan derefter indtænkes i kommunens almindelige driftsopgaver. Der er mange interessenter – f.eks. foreninger, der organiserer aktiviteter i naturen med vidt forskellige udgangspunkter og formål

Økonomi: Der skal afsættes midler til skiltning. F.eks. 50-75.000 kr.

E. Forskønnelse og opgradering af det centrale torv

Mellem butikkerne er Rådhuscentret desværre stærkt præget af cement og asfalt. Lad en byrumsarkitekt udarbejde forskønnelsesforslag. Der er mange muligheder, uden at man i første omgang behøver at røre ved antallet af P-pladser. Erfaringer fra pladsen foran Østergadecentret og Banegårdspladsen er eksempler på, hvor meget der kan opnås.

Hvem: Indsatsforslaget forudsætter professionel bistand.

Hvornår: Processen kan igangsættes når som helst, men vil kræve tid til dialog og høringer (borgere og handlende) inden realisering.

Økonomi: Der foreslås afsat 250.000 kr. til forarbejdet (konsulentbistand og dialog med borgerne).

F. Omstrukturering af p-pladser og gennemkørsel. (i forbindelse med udskiftning af belægning)

Desværre lykkedes det ikke at komme igennem med sådanne forslag, da asfaltbelægningen for nogle år siden blev fornyet. Derfor må dette indsatsforslag nok vente nogle år. Skråparkering og ensretning vil kunne give et bedre flow af biler, og der er ikke behov for bilpassage mellem P-pladserne (ved Kvickly og Nielsens Bageri).

Hvem: Haderslev Kommune

Hvornår: i forbindelse med udskiftning af belægning – f.eks. 2030?!

Økonomi: Finansieres via kommunens almindelige asfaltvedligeholdelsesprogram.

G. Opgradering af kant-zoner foran (udvalgte) butikker

Dette indsatsområde er hurtigere at gå til og bør indgå i forslaget om forskønnelse opgradering af det centrale torv. Det handler både om at gøre området (Rådhuscentret) mere attraktivt for borgerne og gøre det lettere for de handlende at lave kunderettede aktiviteter. Begge dele med henblik på at give borgerne større lyst til ophold – frem for ren handel ud fra devisen ”hurtig ind, hurtig ud”.

Hvem: Indsatsforslaget forudsætter professionel bistand.

Hvornår: Processen bør snarest igangsættes, men vil kræve tid til dialog og høringer (borgere og handlende) inden realisering.

Økonomi: Der foreslås afsat 250.000 kr. til forarbejdet (konsulentbistand og dialog).

3. Indsatser på Stationsområdet

H. Dialog med DSB om mulighederne for etablering af ungdomshus i lagerbygningen (nordligste bygning) med ind - flytning af relevante ungdomsaktiviteter, som kan styrke ungdomskulturen i Vojens og skabe møder mellem forskellige ungdomsgrupper og interessefællesskaber.

I. Etablering af uderum i tilknytning til et evt. ungdomshus.

Ungdomshus med uderum er et stort ønske, som kommunens Ungeudvalg allerede arbejder med. Hvis lagerbygningen ikke er en mulighed, kan det etableres i det gamle posthus.

Det er (formentlig) politisk erkendt, at der er behov for et tilbud til Vojens-unge, som ikke er til sport.

Det er også erkendt, at udfordringerne med de unge på banegården er komplekse. Derfor kan problemerne ikke løses alene ved frivillig indsats.

Hvem: Haderslev Kommune er den naturlige koordinator på en løsning, der involverer adskillige grene af forvaltningen og forskellige politiske udvalg. Interessenter er desuden Politi og DSB. Når der er etableret et ungetilbud, kan frivillige evt. deltage i driften.

Hvornår: Processen er i gang i forvaltning og Ungeudvalg. Det haster med handling.

Økonomi: Der er behov for kommunal økonomi til både anlæg og løbende drift. Investeringen vil med stor sandsynlighed tjene sig ind ved samfundsmæssige besparelser på andre budgetter som resultat af den forebyggende indsats.

J. Etablering af kulturhus i stationsbygningen og indflytning af kulturaktiviteter fra Vojens. f.eks.: Kultur- og Musikhuset, bibliotek, etablering af fælles faciliteter til foreninger, café, mødefaciliteter og opholdsmiljøer.

Der er ikke plads til at samle kulturaktiviteter i stationsbygningen. Slet ikke, hvis man tænker på det, der foregår i både biblioteket, Vojens Kultur- og Musikhus og Aktivitetscentret Povlsbjerg. Stationsbygningen, der if. DSB-ejendomme ikke er til salg, kunne i stedet rumme åbne lokaler til brug for foreninger – som erstatning for Danmarksgade 8, hvor hjemmeplejen er rykket ind. Hvis der indrettes foreningshus i stationsbygningen, bør det omfatte et foreningsværksted og bruges som redskab til en omorganisering af foreningslivet, jf. indsats **Q**. Mere begrænsede indsatser som etablering af adgang til offentlige toiletter og turistservice bør under alle omstændigheder realiseres.

Hvem: Der skal først og fremmest skabes et godt samarbejde med DSB-Ejendomme, og det forudsætter kommunens medvirken.

Formidlings- og informationsmateriale til turistservice tilkøbes fra VisitHaderslev/-Sønderjylland. Foreningsdelen forankres i kommunens Kultur og Fritidsforvaltning.

Hvornår: Den "lille" model med adgang til toiletter haster – har været efterlyst i mange år – og bør realiseres nu! Se også indsatsforslag **M**.

Øvrige indsatser haster mindre, og realisering vil under alle omstændigheder tage tid.

Økonomi: Husleje og driftsudgifter (vand, varme og rengøring). Afhænger meget af DSB-Ejendommens indstilling og muligheder inden for gældende regler.

K. Omdannelse og nye kommercielle funktioner i det tidligere posthus.

Der har været mange forslag, men den nuværende ejer har endnu ikke kunnet omsætte disse i konkrete løsninger.

Ungdomshus, eller...

En ny ejer eller forpagter på Hotel Vojens kan forhåbentlig se en interesse i at etablere samdriftfunktioner i det gamle posthus – f.eks. overnatning (Air BnB) eller lignende.

Hvem: Ejeren AS-Tømrer, private investorer og brugere, når det er besluttet, hvad huset skal bruges til. Hvis kommunen vælger at oprette ungdomshus i denne bygning, vil kommunen få betydelig indflydelse på indretning og husleje.

Hvornår: Afhænger først og fremmest af ejerens planer og muligheder for at finde investorer og formål/aktiviteter.

Økonomi: Private investeringer.

L. Renovering af underføringen under banen med tryghedsskabende tiltag og bedre forhold til pendlere i byen.

Godt og nødvendigt initiativ. Forudsætter interesse fra Banedanmark/DSB og midler fra Aftale om Infrastrukturplan 2035. Haderslev Kommune og Forum Vojens har indsendt forslag, som endnu ikke er prioriteret i planen. Der skal fortsat presses på via jernbanevirksomhederne - med hjælp fra partiernes trafikordførere og lokalt valgte MF-ere.

Det bemærkes, at et andet infrastrukturprojekt – dobbeltspor mellem Tinglev og Padborg – understøtter Vojens Station, der i øvrigt også af hensyn til de rejsende bør opgraderes med niveaufri ind- og udstigning fra perronen.

Vojens passer perfekt til infrastrukturaftalens puljer til mere trygge og attraktive stationer samt til øget tilgængelighed.

Hvem: Haderslev Kommune, Forum Vojens, DSB og Banedanmark.

Hvornår: Ansøgning er indsendt, og vi håber på, at den vil nyde fremme i 2024.

Økonomi: Finansiering primært af Aftale om Infrastruktur 2035. Hvis projektet har en chance for at blive realiseret, skal vi lokalt søge indflydelse på projektet og evt. også om nødvendigt være villige til at bidrage med restfinansiering – gerne med hjælp fra eksterne fondsmidler.

M. Forbedring af forholdene for rejsende og turister, i form af bedre formidlings-/informationsmateriale, understøttende servicefunktioner som opholdsmuligheder og toiletter, samt dialog med Sydtrafik om bedre koordinering af rejsetids - planer mellem tog- og bustrafik.

Hvem: Det foreslås, at Haderslev Kommune tager initiativ til en aftale mellem DSB og kommunen om åbning og drift af offentlige toiletter på stationen (i lighed med Aabenraa/Rødekro). Formidlings- og informationsmateriale tilkøbes fra VisitHaderslev/-Sønderjylland. Ift. Sydtrafik er det afgørende, at kommunen i højere grad end hidtil gør sin indflydelse gældende. F.eks. er det uacceptabelt, at Sydtrafik opfordrer borgere fra Haderslev til at tage bussen til og fra Kolding for at stige på/af toget, når der findes en jernbanestation i kommunen (i Vojens).

Hvornår: Bør kunne realiseres i løbet af et års tid.

Økonomi: Anslået årlig kommunal driftsudgift 250.000 kr.

Se også under indsatspunkt J

4. Indsatser i halområdet

N. Der skal fremover arbejdes på at åbne facader op ud mod parkeringspladsen, ligesom de mindre arealer foran svømmehallen bør opgraderes med fokus på ophold og bevægelse. Udearealerne bør ligeledes understøtte cykelkulturen i Vojens og de turister, der f.eks. cykler langs hærvejsruten.

Der indledes snarest dialog med Vojens Hallernes bestyrelse om, hvordan de mange faciliteter, halområdet omfatter, gøres synlige – også for almindeligt forbipasserende, der ikke kender dem i forvejen. Halområdet er ekstremt vigtigt for Vojens, og der arbejdes i forvejen med en udvidelse af Vojens Svømmehal. Der vil bl.a. kunne hentes inspiration i helhedsplanen for udvikling af halområdet og i det foreløbige projekt, der er udarbejdet for svømmehallens udvidelse og hallernes sundhedsprofil.

Understøttelse af cykelkulturen og adgangen til Vojens Hallerne er i forvejen taget op af Forum Vojens i form af Idégrundlag til et sammenhængende og trygt stisystem i Vojens, men realisering af en langt bedre stiadgang til hallerne fra byens nordvestlige del ligger længere ude i fremtiden end en forbedring af underføringen under jernbanen ved Vojens Station.

Udviklingen vedr. Hærvejsruten sker bedst i regi af Udvikling Hærvejen og strategiplanens forankring i

Haderslev Kommune. Her skal der også sikres en opgradering og solid organisatorisk forankring af Vojens Campingplads.

Hvem: Vojens Hallerne er den vigtigste aktør på dette indsatsområde. På kort sigt prioriterer Hallerne formentlig en udvidelse af Vojens Svømmehal (kommunalt budget samt eksterne midler) og diverse renoveringsopgaver for eksisterende anlæg med bidrag fra det kommunale budget. Men der bør tages en dialog med Hallerne/bestyrelsen med et langsigtet udviklingsperspektiv.

Hvornår: Det er sandsynligt, at man med en beskeden indsats kan synliggøre og byde velkommen til halområdets mange faciliteter langt bedre end hidtil. Det bør forsøges på en måde, der ikke hindrer den langsigtede, planlagte udvikling af halområdet.

Økonomi: 1 mio. kr. vil gøre underværker. Vojens Hallernes økonomi er kompleks (selvejende institution, kommunen, SønderjyskE osv.), men der vil være bred interesse for et fornuftigt ”synlighedsprojekt”, som med stor sandsynlighed vil kunne tiltrække fondsmidler. Byparkprojektet og udvikling omkring Hærvejen kan bruges til at øge interessen hos fonde. Kommunens fundraiser kan bidrage som konsulent.

O. Udarbejde en strategi for udviklingen langs Østergade, der kan understøtte dialogen med fremtidige udviklere med henblik på at skabe en bedre forbindelse til halområdet og synliggøre fritidslivet i Vojens.

Det er en god idé at udarbejde en strategi, selv om Udviklingsplanen i første omgang prioriterer indsats i Vestergade.

På helt kort sigt er det næppe muligt at arbejde videre med ændringer i Østergade, men det er værd at bemærke, at der i løbet af meget kort tid bliver etableret en bypark i området foran Aktivitetscentret Povlsbjerg – langt overvejende finansieret af eksterne midler, der er skaffet ved frivillig indsats. Se også indsats **P**.

På mellemlangt sigt er nedrivning af det tidligere Idémøbler (Trekanten 3) det mest oplagte, konkrete initiativ i denne sammenhæng – også til gavn for halområdets udvikling.

Hvem: Forudsætter kommunal dialog med ejeren om køb af Trekanten 3, der er en forfalden øjebæ i byen. Køb er kun en fornuftig løsning, hvis prisen kommer meget langt ned.

Hvornår: ?

Økonomi: Bygningen kan ikke genanvendes, og nedrivning er den eneste løsning – men det er kostbart!

P. skabe sammenhæng mellem det grønne område ved indkørslen fra Østergade og parkprojektet på den modsatte side af vejen og skabe en bedre naturforbindelse langs Hærvejen ind gennem området.

En oplagt mulighed, der skal udnyttes her og nu, hvor byparkprojektet går i gang umiddelbart efter sommerferien 2023. Dialog mellem kommunens Driftsafdeling og repræsentanter for Aktivitetscenter Povlsbjergs brugerråd.

Der arbejdes også i Teknik og Miljø med etableringen af et helleanlæg for at forbedre sikkerheden ved overgang fra sydsiden af Østergade til halområdet.

Dette indsatsområde er allerede under realisering.

Q. Etablere en tværgående organisering mellem de eksisterende foreninger, som også kan hjælpe med

administrative opgaver, der kan være tunge at løfte i frivilligt regi. Endvidere bør der laves et koordinerende årshjul, som sikrer at foreningerne ved større arrangementer udnytter en fælles synergi, fremfor at konkurrere om deltagernes opmærksomhed.

Et initiativ, der skal (læs: kun kan) løftes af kommunens forvaltning for Fritid og Kultur, der har kontakt til og møder med næsten alle foreninger (Conventus). Det vil tage tid at finde løsninger, fordi foreninger og deres kultur og selvforståelse er forskellige, men en begyndelse kunne være etablering af et foreningsværksted med faciliteter, som vil være attraktive for de fleste foreninger. Det er også et formål at frigøre frivillige fra det til tider betydelige og for de fleste noget "sure" arbejde med foreningsadministration.

HSUF (Hammelev) og andre mindre lokalsamfund kan bruges som "rollemodeller".

Forum Vojens driver en arrangementskalender, der kan udvikles som "planlægningskalender", såfremt det lykkes at få foreningerne til at bruge den i langt højere grad end hidtil.

Hvem: Fritid og Kultur.

Hvornår: Et langsigtet og langvarigt indsatsområde. Alle foreninger vil ikke kunne se lyset, men hvis man kan få et par foreninger til at gå i gang med et samarbejde – kombineret med oprettelse af et foreningsværksted, er der håb om at kunne lokke flere med. Bøvl med GDPR og hvidvaskningsregler og bankgebyrer er gode motivationsfaktorer.

Økonomi: Kommunen betaler i forvejen for foreningers brug af Conventus. Udstyr til foreningsværksted anslået 150.000 kr. Hertil kommer evt. udgifter til lokaler. Til gengæld besparelser i den enkelte forening.

5. Indsatser i Vestergade

R. Udpegning af område til byfornyelsesmidler (fx til forskønnelse af facader)

Forbedringspotentialer er desværre stort, så begrænsninger er nødvendige. En model kan være at koncentrere sig om "indre" Vestergade mellem Danmarksgade og Elmegade/Allégade (inklusive hjørnet med den tidligere bagerforretning og pølsevogn). Der oprettes og kommunikeres en tilskudsordning for bygningsejere med planer om facaderenoveringer.

Involvere arkitektfirmaer og finansielle rådgivere til at vejlede og motivere ejere til renoveringer (eller nedrivning).

Hvem: Ejerne skal aktiveres. Kommunens "alternative" stadsarkitektorganisering.

Hvornår: Mellemlangt sigt. Konkrete modeksempler kan skabe interesse og "smitte".

Økonomi: Statslige puljemidler til by- og/eller områdefornyelse. Kommunal medfinansiering (40%?).

S. Åbningstræk: Etablering af nyt gaderum i Vestergade i samarbejde med Provas. at løfte den æstetiske kvalitet, hvad angår bygninger, byrum og gade, dels at højne trafikikkerheden for de bløde trafikanter med særligt fokus på cyklisterne.

Konkret dialog og projektsamarbejde og koordinering mellem kommune, Provas og Vojens Fjernvarme. Målet skal være både æstetik, trafikikkerhed og klimasikring.

Rummene foran private boliger i Vestergade inddrages i videst muligt omfang, så granitskærver afløses af grønne områder.

Hvem: Provas, Vojens Fjernvarme, kommunen og alle, der bor i Vestergade.

Hvornår: Et langt, sejt træk. P.t. signalerer ikke blot de tomme butiksvinduer, men også cykelstien gennem hovedgaden et forfald, der desværre mindsker beboernes lyst til at medvirke til at gøre gaden attraktiv.

På et møde i LBU den 17-08-2023 er der givet en anlægsbevilling på 250.000 kr. til et forprojekt, der skal kvalificere skitserne i udviklingsplanen – herunder tilvejebringe et kvalificeret anlægsoverslag for et samlet etapeopdelt projekt i hovedgaden i Vojens. Det er endvidere aftalt med PROVAS, at forsyningsselskabet medfinansierer op til 250.000 kr.

En lille forbedring, der hører til i kategorien lavthængende frugter, kunne være at fjerne de mindst 16 ualmindeligt irriterende "asfaltbukler", der er opstået på cykelstien gennem Vestergade efter tværgående opgravninger ind til de enkelte matrikler. Entreprenører reparerer konsekvent med for megen asfalt – måske i forventning om, at en reparation vil "sætte sig". Overskydende asfalt bliver imidlertid aldrig fjernet som afslutning på reparationen.

Økonomi: 500.000 kr. til forprojekt. Derefter sammenskudsgilde i stor skala!

T. Vurdering af nye funktioner i eksisterende bygninger

Fokus på indre Vestergade. Inddragelse af ejendomsudviklere og detailhandelseksperter. Udnytte tomme butiksvinduer, hvor det ikke lykkes at få igangsat nye funktioner, til udstillinger.

Hvem: Ejerne af de tomme butikker – med inddragelse af ejendomsudviklere, detailhandelseksperter, finansieringsinstitutter og medarbejdere fra Teknik og Miljø.

Hvornår: Igangsættelse når som helst, men en indsats, der vil komme til at tage tid.

Økonomi: Konsulentbistand anslået 250.000 kr.